

*
dovenskap

→
mischmetee

grädighet

kornet

stekt

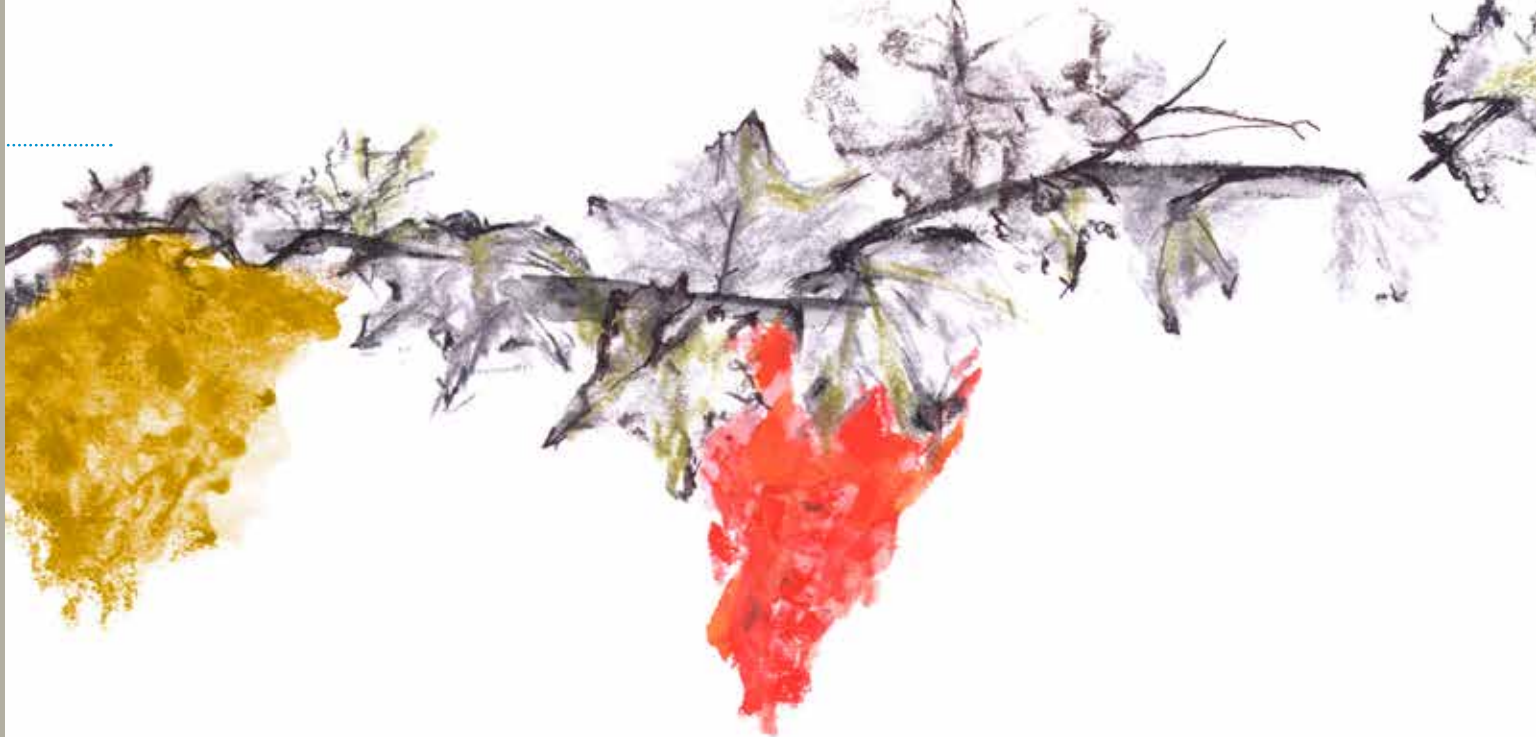
«Lukas har altså ikke sittet med et skjema over dødssyndene og brukt det som underlag for sin fortelling. Likevel er de alle til stede, alle syv, og det svært tydelig.»

Martin Herbst

Strek | De syv dødssyndene: EPILOG

Artikkelen er
en epilog
etter STREKs
serie om
Dødssyndene:
Fråtseri
Utukt
Grådighet
Vrede
Dovenskap
Misunnelse
Hovmod

Dødssyndene og den dansende sønnen

I lignelsen om den fortapte sønn herjer alle de syv dødssyndene, for så å endevendes i ødsel kjærlighet. **Martin Herbst** lar en oppdagelse stå i sentrum for sin epilog til serien om dødssyndene.

GJENNOMGANGSTEMAET FOR denne serien om de syv dødssynder har vært at dødssyndene er misbruk av gudegitte behov og ønsker. Det motsatte av dødssynden er derfor ikke forsakelse og fornektelse, men bekreftelse og anerkjennelse. Det er en kjensgjerning som det er vanskelig å avvise når man først har fått den presentert. Likevel har den til nå vært skjult – bak misforståelser og delvise sannheter.

Med mine bidrag har jeg prøvd å få det skjult opp i dagen. I denne siste artikkelen vil jeg gjøre det ved hjelp av lignelsen om den fortapte sønn. Når jeg velger akkurat denne lignelsen, skyldes det at den sies å være den viktigste av

Burde ikke faren ha informert ham om festplanene?

fortellingene i Det nye testamentet, og rommer kjernen i det kristne budskapet.

Den fortapte. Det er bemerkelsesverdig at alle de syv dødssyndene opptrer i lignelsen om den

fortapte sønn. Det er bemerkelsesverdig fordi vi kan være hundre prosent sikre på at Lukas ikke har hatt den fjerneste anelse om de syv dødssyndene som teologisk begrep.

Som vi har sett, er det nemlig en tradisjon som oppsto først i det fjerde århundre med Evagrius av Pontus. Lukas har altså ikke sittet med et skje-ma over dødssyndene og brukt det som underlag for sin fortelling. Likevel er de alle til stede, alle syv, og det svært tydelig.

Den første er grådighet: «Far, gi meg den delen av formuen som faller på meg.» Grådigheten omsettes til fråtseri og utukt i et fremmed land: Der «sløste han bort formuen 'i et vilt liv', «sammen med horer».

Mange erfarer at bitterhet og forakt kan forgifte alderdommen.

Når pengene er brukt opp, melder latskapen eller snarere livsleden seg. Han er uten verdighet og arbeid: «Han ønsket bare å få mette seg med de belgfruktene som grisene åt, og ingen ga ham noe.» Når man drømmer om å spise grisemat, er bunnen nådd. Derfor drar den yngste broren hjem og blir mottatt med åpne armer av faren. Det er fortellingens klimaks. Men den fortsetter, og da melder de tre siste dødssyndene seg. De kommer til uttrykk gjennom eldstebroren, som har holdt seg hjemme og vært lydig til punkt og prikke. Det går opp for ham at faren har ofret den fineste kalven for å feire at lillebroren er kommet tilbake. Da «ble han sint og ville ikke gå inn.» Han er ikke bare vred, men også misunnelig og hovmodig. «Her har jeg tjent deg i alle år, og aldri har jeg gjort imot ditt bud; men meg har du ikke engang gitt et kje så jeg kunne holde fest med vennene mine. Men straks denne sønnen din kommer hjem, han som

har sløst bort pengene dine sammen med horer, da slakter du gjøkalven for ham!»

Så vidt jeg vet, er det ikke en eneste tenker i kristenhetens historie som skriftlig har påpekt at vi i lignelsen får samtlige dødssynder servert på ett brett. Likevel ligger en slik konklusjon helt opp i dagen. Grunnen til at dødssyndene finnes i denne lignelsen, er at den sammenfatter de grunnutfordringene vi møter i livet. Den er som en miniatyr av vårt eksistensielle univers.

Fra vilt til verre. Dødssyndene har et bestemt forløp. Først konfronteres vi med grådighet, fråtseri og begjær. Etter at sønnens problematiske forhold til penger, mat og sex er blitt skildret eller antydnet, er det bitterhet, latskap og fortvilelse som trer i forgrunnen. Til sist kulminerer forløpet med den eldste brorens vrede, misunnelse og hovmod. Retningen nedenfra og opp – fra det fysiske til det åndelige – avspeiler den antikke oppfatningen av mennesket som et vesen med begjær, temperament og fornuft, eller som Paulus sier: kropp, sjel og ånd.¹

Utfordringene blir stadig alvorligere utover i fortellingen, særlig når vi kommer til storebrorens «modne syndighet».

Den yngste sønnens grådighet og begjær kommer av seg selv. Når pengene er brukt opp og «han begynte å lide nød», er det ikke så rart at han lengter hjem. Altså drar han hjem til faren for å bekjenne sine synder, så han i det minste kan være leiekar hos ham. Jeg prøver ikke å undervurdere den yngste sønnens omvendelsesprosess, men utfordringene han møter, er forholdsvis lette å erkjenne og forholde seg til. Like enkelt er det ikke for storebroren. Blir han vred fordi faren tilsynelatende er urettferdig, eller fordi han mangler forståelse for eldste sønnens situasjon? Burde ikke faren i det minste ha informert ham om festplanene, i stedet for å la ham bli der ute på markene?

Berettiget. Misunnelsen hans virker også berettiget. Hvorfor slaktet de ikke gjøkalven for ham? Ikke engang et lite kje har faren gitt ham i alle disse årene. Fristelsen til å forakte lillebroren virker også unngåelig. Selv har han jo faktisk utrettet

¹ 1 Tess 5,23.

noe: fast arbeid, god moral, høy sosial status og ydmykhet overfor faren år ut og år inn ...

Bitterhet og forakt. Når man tolker denne lignelsen på den vanlige måten, har man en tendens til å fokusere på forholdet mellom den yngste sønnen og faren. Men da går man glipp av noe vesentlig. Den yngste sønnen skal ikke fremheves på bekostning av den eldre. Den eldre brorens reaksjon er ikke et ubetydelig påheng til hovedfortellingen. Når vi forstår at de to sønnene til sammen utgjør utviklingsforløpet til de syv dødssyndene, blir lignelsen et bilde på de grunnleggende utfordringene alle mennesker møter. I dette forløpet kan grådighet, begjær og fortvilelse utmerket godt representere tenårene, mens vrede, særlig i form av bitterhet (som ofte følger dødssynden vrede), misunnelse og hovmod, kan erfares tydeligere etter som livet skrider frem. At bitterhet og forakt kan forgifte alderdommen, er en utbredt erfaring.

Ødselhet. Det enestående ved denne lignelsen er ikke bare at den viser de syv dødssyndene, men

at den presenterer en løsningsmodell. Den er av det provoserende slaget. For å understreke hvor viktig den er, har Lukas plassert løsningen i lignelsens strukturelle midtpunkt. Siden lignelsen som helhet består av 22 vers, de utgjør vers 11 til 32 i det 15. kapitlet, finner vi midtpunktet i versene 22 og 23: Men faren sa til tjenerne sine: «Skynd dere! Finn fram de fineste klærne og ta

Storebroren er ikke bare vred, men misunnelig og hovmodig.

dem på ham, gi ham ring på fingeren og sko på føttene. Og hent gjøkalven og slakt den, så vil vi spise og holde fest.»²

I hjertet av fortellingen ligger løsningen på dødssyndene. Den består ikke i fornektelse, men

2 Luk 15,22-23.

bekreftelse. Den består heller ikke i måtehold, men i en overstrømmende generøsitet som er født av Guds kjærlighet. Generøsiteten angår mennesket i dets helhet: kropp, sjel og ånd. Grådigheten avløses ikke av fattigdom, men av ødsel pengeforbruk. «Finn fram de fineste klærne og ta dem på ham.» Hovmodet erstattes ikke av selvut-slettelse, men av genuin stolthet og verdighet: «gi ham ring på fingeren». Det utsvevende livet skal ikke sones med sølibat og isolasjon fra kvinner, men med musikk og dans, og tro meg, det har vært kvinner til stede! «Gi ham sko på føttene.» Og endelig: Fråtsriet erstattes ikke med faste, men med et overdådig festmåltid hvor det ikke

Løsningen består ikke i måtehold, men i overstrømmende generøsitet.

sparer på noe. «Og hent gjøkalven og slakt den, så vil vi spise og holde fest.»

Poenget med denne lignelsen er vidunderlig livsbejaende. Det finnes absolutt utfordringer man må ha respekt for. Visst skal dødssyndene bekjempes. Men ikke med fornektelse og forsakelse. Hvorfor det? Fordi synd er misbruk.

Det motsatte. Tillat meg å gjenta mitt poeng for siste gang. Det motsatte av fråtseri er ikke faste eller askese, men godt fråtseri. Det motsatte av begjær er ikke sølibat, men gudegitt seksuell glede. Det motsatte av grådighet er ikke fattigdom, men en grådighet etter velferd og rettferdighet for alle. Det motsatte av vrede er ikke mildhet, men inderlig vrede over verdens urettferdighet. Det motsatte av dovenskap er ikke iherdig aktivitet, men fred. Det motsatte av misunnelse er ikke likegyldighet, men et øye som unner vår

neste alt godt. Og det motsatte av hovmodighet er ikke ydmykhet, men sunn stolthet.

Suspekt. Her nærmer vi oss evangeliets kjerne. Etter min mening tydeliggjør den noen mangler ved den gresk-ortodokse, katolske og protestantiske tradisjonen. De har med rette beskrevet mennesket som syndig, men ikke tatt den fulle konsekvensen av at synd er misbruk. De to første tradisjonenes enestående innsikter til tross, har de utvilsomt hatt en tilbøyelighet til å forbinde det syndige med kroppen og følelseslivet. Derfor ble askese, sølibat og fattigdom normen for det forbilledlige kristne livet i flere århundrer.

Protestantismen tok med rette avstand fra dette, men samtidig satte man likhetstegn mellom synden og hele mennesket. For Luther var det ikke bare kroppen og følelsene det var noe galt med. Hver eneste innskyttelse og tanke ble betraktet som suspekt, fordi man antok at den var beheftet med synd. Resultatet er at mange har snudd ryggen til syndsbegrepet. Det er synd! For mennesket er ikke noe entydig vesen. Det består av godt og vondt, gudlighet og demoni. Først når man ser det i øynene, kan man forstå hva det vil si å være menneske.

Ikke endestasjon. Er det noen som blir overrasket over slike ord? I så fall kommer ikke overraskelsen fra meg, men fra hjertet av det bibelske budskapet: Bekreftelse er målet, ikke fornektelse.

Det betyr ikke at forsakelser og utholdenhet ikke kan være berettiget. De har en dobbelt berettigelse. For det første kan forsakelser være viktige skritt på veien. De representerer et brudd med et forkrøplet liv. I så måte kan tradisjonelle kristne dyder som faste, seksuell avholdenhet, nøysomhet, mildhet, overbærenhet og ydmykhet være viktige stasjoner på livets vei, men de kan ikke være endestasjonen. Da blir livets mål nemlig en dyrking av det negative, og med troen på det evige liv fortsetter den i det uendelige. Det er misvisende. Stikk i strid med den utbredte oppfatningen som kristne har slitt med gjennom hele historien, er det ikke kjedelig i himmelen! Himmeriket er det minst kjedelige sted av alle.

For det andre skal forsakelsene integreres i

Søk innen
15. juni!

bekreftelsen slik at de er til glede og nytte for helheten. Godt fråtseri inneholder et element av selvbeherskelse. God sex krever hengivenhet og forpliktelse til den man elsker. God vrede rommer tålmodighet. God dovenskap kan utfolde seg i det aktive liv. God stolthet er uløselig forbundet med ydmykhet. Kanskje er det noen som nå vil foreslå at det ville være bedre å finne på eller bruke andre ord til å beskrive dødssyndenes motsetninger. Etter min mening ville det være et unødvendig kunstgrep som tar spenningen ut av den dobbeltheten som ligger i begrepene. Jeg velger å beholde de tradisjonelle betegnelsene,

Med andre ord, det går bra til slutt.

men tilfører dem den betydningsrikdommen de tradisjonelt har hatt.

Omvendelsen. Dramaet om de syv dødssyndene i menneskelivet kan illustreres med en bevegelse som ligner bokstaven U. Vi er skapt i Guds bilde og kan bare mettes av Guds kjærlighet, som erfares i kropp, sjel og ånd. Når vi prøver å oppfylle det behovet på en selvisk, kortsiktig og overfladisk måte, mister vi forbindelsen til Gud, til oss selv og våre medmennesker. Den teologiske betegnelsen for denne typen misbruk er de syv dødssynder. Det betyr imidlertid ikke at alt håp er ute. Men skal man komme videre, trenger vi et oppgjør med det falske og drepende. Det er omvendelsen.

Omvendelsen representerer en nyorientering mot det opprinnelige målet. Målet er ikke fornektelse, men bekreftelse, ikke å ekskludere, men å inkludere, ikke tilbakeholdenhet, men grenseoverskridende kjærlighet. Eller med andre ord, det går bra til slutt.

Hva skal vi da gjøre? Jeg vil la budskapet i lignelsen den fortapte sønn få siste ord: La oss holde fest og være glade. ■

Ta deltidsstudier på MF i høst!

KRLE 1

15 studiepoeng

Religion, etikk og filosofi

KRLE 2

15 studiepoeng

Bibelen, religion og religionspedagogikk

Erfaringsbasert master i KRLE/religion og etikk

90 studiepoeng over 3 år

Kristendom og billedkunst

10 studiepoeng

Pris: 4500,- per semester

Studiene kan kombineres med full jobb.

Se **mf.no** for mer informasjon om opptakskrav, undervisningsdager og oppstart.